

СИСТЕМА МАКРОЕКОНОМІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ ЯК ОСНОВА ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Міністерство фінансів України
Національна академія статистики, обліку та аудиту

Анотація. У тезах розглянуто основні інституційні засади та організаційний механізм підготовки макроекономічного прогнозу, що здійснюється Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України у взаємодії з Міністерством фінансів України, Національним банком України, Державною службою статистики та іншими державними органами. Проаналізовано етапи формування макроекономічного прогнозу, зокрема збір і аналіз статистичних даних, розроблення сценарних умов економічного розвитку, розрахунок ключових макроекономічних показників, міжвідомче погодження та затвердження прогнозу Кабінетом Міністрів України. Визначено значення макроекономічного прогнозування як базового інструменту бюджетного планування та формування державної економічної політики. Обґрунтовано, що підвищення якості макроекономічного прогнозування сприяє забезпеченню фінансової стабільності, ефективності бюджетного процесу та сталого соціально-економічного розвитку держави.

Ключові слова: макроекономічне прогнозування; фінансове планування; бюджетний процес; макроекономічні показники; державна економічна політика; макроекономічний прогноз.

THE SYSTEM OF MACROECONOMIC FORECASTING AS A BASIS FOR FINANCIAL PLANNING OF THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

Abstract. The theses examine the main institutional foundations and the organizational mechanism for preparing the macroeconomic forecast carried out by the Ministry of Economy, Environment and Agriculture of Ukraine in cooperation with the Ministry of Finance of Ukraine, the National Bank of Ukraine, the State Statistics Service of Ukraine, and other public authorities. The stages of the macroeconomic forecasting process are analyzed, including the collection and analysis of statistical data, the development of scenario assumptions for economic development, the calculation of key macroeconomic indicators, interagency coordination, and the approval of the forecast by the Cabinet of Ministers of Ukraine. The importance of macroeconomic forecasting as a fundamental instrument of budget planning and the formation of state economic policy is determined. It is substantiated that improving the quality of macroeconomic forecasting contributes to ensuring financial stability, enhancing the efficiency of the budget process, and promoting the sustainable socio-economic development of the state.

Key words: macroeconomic forecasting; financial planning; budget process; macroeconomic indicators; state economic policy; macroeconomic forecast.

Макроекономічне прогнозування є одним із ключових інструментів державного управління соціально-економічним розвитком країни. Воно забезпечує формування науково обґрунтованих орієнтирів економічної політики, визначає параметри державного бюджету та дозволяє оцінювати перспективи соціально-економічного розвитку країни у середньостроковій перспективі. В умовах сучасних глобальних економічних трансформацій, високої волатильності світових ринків та значних внутрішніх структурних викликів роль макропрогнозування суттєво зростає.

Для України проблема якісного макроекономічного прогнозування є особливо актуальною через вплив зовнішніх і внутрішніх факторів, таких як військово-політична нестабільність, зміни на світових енергетичних і товарних ринках, демографічні тенденції, інфляційні процеси та необхідність забезпечення фіскальної стабільності держави. За цих умов формування достовірного макроекономічного прогнозу стає важливою передумовою ефективного бюджетного планування, реалізації економічної політики та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку.

Нормативно-правове регулювання процесу макроекономічного прогнозування в Україні базується на положеннях Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23 березня 2000 року № 1602-III [1], а також

постанови Кабінету Міністрів України «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проектів Бюджетної декларації та державного бюджету» від 26 квітня 2003 року № 621 [2].

Згідно із зазначеними нормативно-правовими актами, провідну роль у координації та реалізації заходів з прогнозування економічного і соціального розвитку держави виконує Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України (Мінекономіки). Даний орган виступає ключовим виконавцем у формуванні системи прогнозних документів та забезпечує організацію їх щорічної підготовки.

Робота над макроекономічним прогнозом здійснюється у тісній взаємодії з іншими центральними органами виконавчої влади та Національним банком України (НБУ). Такий процес передбачає послідовні етапи узгодження базових сценарних умов економічного розвитку, формування прогнозних макроекономічних показників, а також подальше коригування та уточнення відповідних прогнозних параметрів [3].

Після узгодження між усіма учасниками прогноз затверджується Кабінетом Міністрів України у формі урядової постанови. Документ має назву «Прогноз економічного і соціального розвитку України на три наступні роки». На його основі Міністерство фінансів України формує проект державного бюджету та Бюджетну декларацію. Затвердження макроекономічного прогнозу, як правило, відбувається до 1 червня разом із середньостроковою бюджетною декларацією, що забезпечує узгодженість макроекономічної та фіскальної політики держави.

Залежно від встановлених у [2] дат, формування макропрогнозу для бюджетного процесу складається з кількох послідовних етапів, що представлені на рис. 1.

<p>Робота над припущеннями прогнозу з 1 лютого - 23 березня</p>	<p>Мінекономіки здійснює формування базових сценарних умов економічного розвитку, які включають прогноз динаміки основних зовнішніх і внутрішніх факторів (зокрема, ВВП, індекс споживчих цін, обсяги експорту та імпорту) та припущень (зокрема, курс долара, світові ціни на нафту, газ). До 1 лютого Мінекономіки подає співвиконавцям, зокрема Міністерству фінансів України, Міністерству соціальної політики України, Фонду державного майна України та іншим центральним органам виконавчої влади, проект сценарних умов економічного розвитку. До 6 лютого зазначені органи здійснюють їх опрацювання та надають відповідні пропозиції, після чого погоджений сценарій використовується як базовий для проведення подальших розрахунків. До 18 березня Мінекономіки подає учасникам прогнозного процесу уточнені сценарні параметри, які до 23 березня мають бути погоджені всіма заінтересованими органами державної влади.</p>
<p>Робота над макропрогнозом</p>	<p>До 1 березня Мінекономіки подає Міністерству фінансів України, Міністерству соціальної політики України та НБУ аналітичний звіт про результати економічного розвитку попереднього року, а також попередні оцінки основних макроекономічних показників на наступний рік і два подальші роки. До 5 березня Міністерство соціальної політики України надає Мінекономіки та Міністерству фінансів України пропозиції щодо прогнозних соціальних показників, зокрема рівня прожиткового мінімуму, мінімальної заробітної плати та параметрів тарифної сітки на прогнозний період. До 15 березня НБУ подає уряду прогноз основних монетарних показників. З урахуванням отриманих пропозицій і параметрів економічної політики Мінекономіки до 15 квітня формує та подає Міністерству фінансів України, Міністерству соціальної політики України та НБУ уточнені основні показники економічного і соціального розвитку на середньострокову перспективу.</p>
<p>Нормативне оформлення результатів макропрогнозу</p>	<p>До 2 травня Мінекономіки готує проект постанови Кабінету Міністрів України щодо затвердження Прогнозу економічного і соціального розвитку України на наступні три роки. Відповідні міністерства та інші органи державної влади, а також НБУ (за згодою) розглядають зазначений проект і до 8 травня надають свої зауваження або підтверджують його погодження. До 15 травня Мінекономіки подає остаточний проект прогнозу на розгляд Кабінету Міністрів України. Одночасно Міністерство фінансів України формує Бюджетну декларацію – середньостроковий фіскальний план держави на трирічний період – та також подає її на розгляд уряду. Кабінет Міністрів України розглядає макроекономічний прогноз та Бюджетну декларацію у взаємозв'язку, що забезпечує узгодженість макроекономічної та бюджетної політики держави. Завершальним етапом є ухвалення Кабінетом Міністрів України рішення про схвалення макроекономічного прогнозу на наступні три роки та Бюджетної декларації на відповідний період, що, як правило, відбувається до 1 червня поточного року.</p>

Рис. 1. Етапи побудови макропрогнозу для бюджетного процесу

Процес макроекономічного прогнозування супроводжується низкою проблем. Серед основних можна виокремити обмежену прогнозованість зовнішніх економічних умов, залежність національної економіки від кон'юнктури міжнародних ринків, складність моделювання економічних процесів в умовах воєнного часу, а також необхідність координації між різними державними інституціями. Недостатня точність прогнозів може призводити до дисбалансів у бюджетній політиці, неефективного розподілу ресурсів та посилення макроекономічних ризиків.

Водночас макроекономічне прогнозування відкриває значні перспективи для удосконалення державного управління економікою. Використання сучасних економетричних моделей, інтеграція міжнародних статистичних стандартів, розширення міжвідомчої координації та врахування глобальних економічних трендів сприяють підвищенню якості прогнозних оцінок. Удосконалення системи макропрогнозування також дозволяє підвищити прозорість бюджетного процесу, забезпечити стабільність державних фінансів та сформувати ефективну економічну політику держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України від 23.03.2000 р. № 1602-III, станом на 02.12.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14#Text>
2. Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету: постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 р. № 621, станом на 11.01.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621-2003-%D0%BF#Text>
3. Яценко Л. О., Жак О. П., Лисенко Р. С., Руденко М. О. Прогнозування макроекономічного розвитку України в умовах невизначеності: очікування та реальність. Статистика України. 2025. № 3. С. 44–56. URL: <https://ir.nasoa.edu.ua/items/6510582a-4eeb-458d-8a06-ead400c09bd1/full>

Яценко Людмила Олександрівна, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, державний експерт експертної групи з питань макроекономічного прогнозування Директорату стратегічного планування, Міністерство фінансів України; доцент кафедри статистики та математичних методів в економіці, Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ, e-mail: lud_ya@ukr.net

Liudmyla Yashchenko, PhD in Economics, Senior Researcher, State Expert of the Expert Group on Macroeconomic Forecasting of Directorate of Strategic Planning, Ministry of Finance of Ukraine, Associate Professor of the Department of Statistics and Mathematical Methods in Economics, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Kyiv, e-mail: lud_ya@ukr.net